

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Kliimaministeeriumile

Teie: 01.09.2023 nr 1-4/23/4006

Meie: 7.09.2023 nr 1-5/23/5914

Eesti Keskkonnaühenduste Koja seisukoht keskkonnatasude tõstmise eelnõu kohta

Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) toetab põhimõtteliselt keskkonnatasude tõstmist, kuid leiab, et **eelnõu eesmärkide saavutamiseks tuleks keskkonnatasusid tõsta oluliselt suuremal määral**. Selleks, et "saastaja maksab" põhimõtet tõhusalt rakendada, tuleks keskkonnatasusid tõsta nii palju, et need kataksid kogu keskkonna kasutamise ja kahjustamisega kaasneva kulu ühiskonnale. Kuna eelnõule tagasiside esitamise tähtaeg on äärmiselt lühike, saame esitada vaid põhimõttelised seisukohad.

EKO palub hinnata keskkonnatasude suurendamise sotsiaal-majanduslikku ja keskkonnavalast mõju oluliselt põhjalikumalt, kui seda on tehtud eelnõu seletuskirjas, et nähtuks, **miks on valitud keskkonnatasu tõusuks just need määrad ja mitte kõrgemad**. Praegu ei selgu eelnõu seletuskirjast, miks on valitud keskkonnatasude suurendamine just nende määrade võrra ja mitte rohkem ning kuidas on tagatud, et just nende määrade võrra keskkonnatasusid suurendades on kindlustatud keskkonna kaitse ning ressursside jätkusuutlik kasutamine. Arvestades asjaoluga, et tarbijahinnaindeks on käesolevaks aastaks tõusnud võrreldes 2015. aastaga (mil keskkonnatasusid viimati muudeti) üle 50%, ei suuda kavandatud saastetasude tõusud ennistada samasugust mõjusust kui 2015. aastal, rääkimata mõju suurendamisest.

EKO teeb ettepaneku **kõik keskkonnatasud ajas kasvavalt indekseerida**, et tasu mõjutaks ettevõtjaid keskkonnasäästlikumalt tegutsema ning "saastaja maksab" põhimõtet rakendataks tõhusalt ka kaugemas tulevikus. See annaks ettevõtjatele võimaluse oma tegevust paremini planeerida ning vähendada seaduse muutmisega seotud riigi toimimiskulu ning võimalust, et keskkonnatasud jäävad muutumatuks pikemaks perioodiks, nagu on juhtus viimastel aastatel, mille tõttu keskkonnatasude mõjusust on vähenenud.

Ettepanekud konkreetsete tasude muutmise kohta

Arvestades jäätmete väikest taaskasutusmäära Eestis ning eelnõu seletuskirjas välja toodud põhjendusi teiste keskkonnatasude tõstmiseks on arusaamatu, miks tavajäätmete ning asbesti sisaldavate ehitusjäätmete keskkonnatasu on plaanis jätta 2015. a tasemele. Juba 2021. aastal leidis keskkonnaministeerium, et kehtiv tasumäär ei ole piisav oma eesmärgi saavutamiseks, ning tegi ettepaneku ladestustasu tõstmiseks 90 euronit tonni kohta. EKO teeb ettepaneku **tõsta ka tavajäätmete ladestustasu vähemalt teiste keskkonnatasude tõstmise keskmises tempos**.

EKO teeb ettepaneku **eristada põlevkivijäätmete ladestustasu vastavalt jäätmete iseloomule** (tavajäätmed või ohtlikud jäätmed) ning **kehtestada nende ladestamisele vastava jäätmeliigi tasu**. Seletuskirjast puuduvad igasugused põhjendused neile jäätmetele mitu korda madalama tasu kehtestamiseks võrreldes teiste sama liigi jäätmetega

ladestamistasudega. Need madalad tasud on vastuolus "saastaja maksab" põhimõttega, ei suuna jäätmeid taaskasutama ning ei ole koosõlas seletuskirjas välja toodud põhimõttega: "saastetasu määrade kehtestamisel on lähtunud eeskätt saasteaine ohtlikkusest nii, et keskkonnale ja inimtervisele ohtlikumad saasteained oleksid kõrgemalt maksustatud kui vähemohalikud saasteained". Põlevkivituha eriti madalale ladestustasule kui keskkonnakahjulikule toetusele on tähelepanu juhtinud ka Riigikontroll¹ – eelnõu järgi jääb riigil aastal 2027 iga miljoni tonni põlevkivituha eest saamata vähemalt 25 miljonit eurot keskkonnatasu. Sisuliselt on tegemist kümnete miljonite eurode suuruse fossiilkütuste kasutamise subsiidiumiga igal aastal, mis soodustab fossiilkütuste kasutamist ning annab fossiilkütuseid kasutavatele ettevõtetele konkurentsieelise. Sealjuures jääb riigil saamata tulu, mida kasutada fossiilkütuste põhjustatud keskkonna- ja sotsiaalse kahju leevendamiseks.

Soovime riigilt täiendavat selgitust poolkoksi kui ohtliku jäätme nii väikse ladestustasu kohta, mis eelnõu järgi oleks aastaks 2027 vaid 7,6% ohtlike jäätmete ladestustasust. Eriti küsitav on selline soodustus, kuna seni ladestatakse poolkoks täielikult ehk senine ladestustasu ei ole suunanud jäätmete taaskasutusele ning seletuskirja järgi on "poolkoksiga seotud ka mitmed jääkreostusobjektid, mis tekitavad riigile püsivaid järelhoolduskulusid, seega on tasumäära kujundamisel vajalik võtta arvesse ka riigipoolsete kulude katmise vajadust." Nii marginaalsest ladestustasu tõusust ei piisa, et motiveerida ettevõtjaid tegema investeeringuid poolkoksi tekkimise vähendamiseks või kasutuselevõtuks. Riigil jääb juhul, kui poolkoksi jäätmete kogus püsib senisel tasemel, sellise soodustuse tõttu aastal 2025 saamata tulu 35 miljonit eurot ning aastal 2027 kasvab see 51,5 miljoni euroni.

Sellise suure ja vaid üksikutele ettevõtetele suunatud subsiidiumi olemuse tõttu soovib EKO, et **riik viiks läbi analüüsi, kas nii suur soodustus põlevkivijäätmete ladestamise tasudes on liigitatav riigiabiks**. Seda eriti poolkoksi puhul, mille ladestustasu oleks 2027. aastal 13 korda madalam ohtlike jäätmete tasust, mille hulka poolkoks liigitub.

EKO juhib tähelepanu **tehnilistele vigadele** eelnõu § 1. punktis 6:

- 1) uues punktis 2 on viidatud erisustele punktides 2-4, mis peaks olema 3-5;
- 2) uus punkt 2 viitab erisustele üksnes tavajäätmete hinnast, kuid punktis 4 on hõlmatud ka ohtlikud jäätmed põlevkivi poolkoksi (jäätmekood 05 06 97*) ja tsemendi tootmisel tekkivad ohtlikke aineid sisaldavad või aluselised tahked gaasipuhastusjäätmed (jäätmekood 10 13 12*) näol.

Samuti teeme ettepaneku analüüsida, kas ammooniumi (eelnõu § 1 p-d 1 ja 2), **lämmastikuühendite** (eelnõu § 1 p 4 lõik 3) ja **fosforiühendite** (eelnõu § 1 p 4 lõik 2) **saastetasud on piisavad** selleks, et tõhusalt aidata kaasa HELCOMi tegevuskava, veepoliitika raamdirektiivi ja merestrateegia raamdirektiivi eesmärkide täitmiseks vajaliku lämmastiku ning fosfori merre jõudvate koguste kärpe saavutamiseks. Kui selgub, et tasud ei ole piisava, teeme ettepaneku nende ühendite saastetasu kiiremini tõsta.

---

¹ Keskkonnaeesmärkidega vastuolus olevad majandusmeetmed. Riigikontrolli ülevaade Riigikogule. 4. aprill 2022, lk 17.

Teeme ettepaneku tõsta CO₂ atmosfääri paiskamise keskkonnatasu nii palju, et see vastaks Euroopa Investeerimispanga hinnangule CO₂ varikulu² kohta. Saastaja-maksab-põhimõtte sisuks on panna keskkonna kasutaja tasuma keskkonna kasutamise kaaskulu, et see ei jääks ühiskonna kanda.³ Eelnõus välja pakutud CO₂ kõrgeim tasumäär 3,50 eurot tonni kohta katab aga üksnes 1,75% CO₂ varikulust (väljendatuna 2016. aasta hindades). Arvestades tõsiasja, et iga kraadi murdosa kliimasoojenemist toob kaasa eskaleeruvad tagajärjed, on vaja CO₂ atmosfääri paiskamise tasu kiiresti suurendada ka pärast 2027. aastat. Seda ei ole eelnõus üldse ette nähtud. Euroopa Investeerimispanga tasumäärad on aga välja arvatud 2050. aastani ning nende kehtestamine annaks ettevõtjatele praegusest oluliselt parema ettenähtavuse ning õiguskindluse. Alates 2021. aastast tuleb hinnata oluliste taristuobjektide rahastusotsuseid langetades nende objektide kliimakindlust, võttes arvesse just Euroopa Investeerimispanga arvutusi. Seega CO₂ tasumäära ühtlustamine Euroopa Investeerimispanga välja pakutud määradega ühtlustaks üksiti õiguskorda ning paneks ettevõtjad võrdsemasse positsiooni.

Teeme ettepaneku kehtestada keskkonnatasu ka metaani heitele. Lühiajaliselt on metaanil süsihappegaasist palju suurem võime panustada kliimasoojenemisse, mistõttu on eriti oluline kiiresti vähendada metaaniheidet just lähiaastatel. Eesti on kirjutanud alla üleilmsele metaani lubadusele (Global Methane Pledge)⁴ ja võtnud sellega kohustuse vähendada 2030. aastaks metaaniheidet 30% võrra 2020. aasta tasemest. Eesti metaaniheidet on aga püsinud alates 1995. aastast praktiliselt muutumatuna, mis näitab, et Eesti senised tegevused metaaniheidete piiramiseks pole olnud tulemuslikud. Miinimumvariandina peaks kehtestama keskkonnatasu metaani heitele paiksetest allikatest, nagu gaasi tootmise ning transpordi taristu ja sõnnikuhoidlad, et motiveerida võimalikult väikest metaaniheidet põhjustava taristu arendamist.

Palume selgitada, kas väljend "lämmastikoksiidid (NO_x)" hõlmab ka dilämmastikoksiidi (N₂O). Dilämmastikoksiid on kindlasti üks lämmastiku oksiididest, samas tähisega NO_x seda reeglina ei tähistata (see tähis katab tavakasutuses NO ja NO₂). N₂O on oluline kasvuhoonegaas, samuti on sellele teatud mõju stratosfääri osoonile. Peame vajalikuks ka selle heitmed keskkonnatasude seaduses maksustada.

Juhime tähelepanu, et keskkonnatasude tõstmine eelnõus plaanitust rohkem võimaldaks üheaegselt koguda riigieelarvesse tulu, suunata ettevõtjaid keskkonnasäästlikumalt tegutsema, päriselt rakendada saastaja-maksab-põhimõtet ning vähendada keskkonna kahjustamist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton, Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator, EKO kliima töörühma nimel

---

² CO₂ varikulu on kulu, mida põhjustab ühiskonnale kliimasoojenemine, mis kaasneb 1 tonni CO₂ paiskamisega atmosfääri. Euroopa Investeerimispanga hinnang CO₂ varikulu suuruse kohta:

https://www.eib.org/attachments/thematic/eib_group_climate_bank_roadmap_en.pdf

³ Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse kommenteeritud väljaanne, lk 80.

⁴ <https://www.globalmethanepledge.org/>